

Γιά νά διασαφηνίσουμε τή συζήτηση, πάντα ἐπίκαιρη, γύρω ἀπό τήν ἔννοια τῆς ἀποχῆς, φαίνεται ὅτι εἶναι προτιμότερο νά γίνει σαφῆς διάκριση μεταξύ ἀφ' ἑνὸς τῆς ἀποχῆς σάν κανόνα πού ἐπιβάλλει στὸν ἑαυτό του ὁ ἀναλυτὴς – ἀπλὴ συνέπεια τῆς οὐδετερότητάς του – καὶ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἐνεργὰ μέτρα μὲ τὰ ὁποῖα ζητᾶ ἀπὸ τὸν ἀναλυόμενον νά παραμείνει ὁ ἴδιος σὲ μιὰ ὀρισμένη κατάσταση ἀποχῆς. Αὐτὰ τὰ μέτρα μποροῦν νά ἐπεκταθοῦν ἀπὸ ἐρμηνεῖς, τῶν ὁποίων ὁ ἐπίμονος χαρακτήρας ἰσοδυναμεῖ μὲ προτροπή, μέχρι αὐστηρῆς ἀπαγορεύσεως. Οἱ τελευταῖες, ἂν δὲν ἀποσκοποῦν νά ἀπαγορεύσουν στὸν ἀναλυόμενον κάθε σεξουαλικὴ σχέση, ἀφοροῦν γενικά ὀρισμένες σεξουαλικῆς δραστηριότητες (διασευαφῆς) ἢ ὀρισμένες ἐνέργειες μὲ ἐπαναληπτικὸ χαρακτήρα πού φαίνεται ὅτι παραλοῦν τὴν ἀναλυτικὴ δουλειά. Οἱ περισσότεροι ἀναλυτὲς μοιάζουν ἐπιφυλακτικοὶ ὡς πρὸς τὴν προσφυγὴ σὲ τέτοια δραστηκὰ μέτρα, ὑπογραμμίζοντας ἰδιαίτερα ὅτι ὁ ἀναλυτὴς κινδυνεύει στὴν περίπτωση αὐτὴ νά ἀποδείξει ὅτι ἐξομωῦνται μὲ ἓνα εἶδος καταπιεστικῆς ἐξουσίας.

(Met A X)

(1) FREUD (S) *Bemerkungen über die Übertragungsliebe*, 1915 G W , X, 313, S E , XII, 165, Fr , 122-3

(2) FREUD (S) *Wege der psychoanalytischen Therapie*, 1918 G W , XII, 188, S E , XVII, 163; Fr , 136

ΑΠΩΘΗΣΗ

= D. : *Verdrängung*. – En. : repression. – Es. : *represión*. – Fr. : *refoulement*. – I. : *rimozione*. – P. : *recalque* ἢ *recalcamento*.

● **A)** Μὲ τὴν ἀκριβῆ ἔννοια τοῦ *δρου*: ἐγχείρημα μὲ τὸ ὁποῖο τὸ ὑποκείμενο ἐπιδιώκει νά ἀπωθῆσει πρὸς τὸ ἀσυνείδητο ἢ νά διατηρήσει σ' αὐτὸ ἀναπαραστάσεις (σκέψεις, εἰκόνας, ἀναμνήσεις) πού συνδέονται μὲ τὴν ἐνόρμηση. Ἡ ἀπώθηση προκύπτει σὲ περιπτώσεις *δπου* ἡ ἱκανοποίηση μιᾶς ἐνόρμησης – ἢ ὁποῖα εἶναι αὐτὴ καθαυτὴ ἱκανὴ νά ἐπιφέρει ἡδονή – κινδυνεύει νά προκαλέσει *δυσ*αρέσκεια ὡς πρὸς ἄλλες ψυχικῆς ἀπαιτήσεις.

Ἡ ἀπώθηση ἐκδηλώνεται κυρίως στὴν ὕστερία, παρεμβαίνει *δμως* ἐπίσης τόσο στίς ἄλλες ψυχοδιανοητικῆς παθήσεις *δσο* καὶ στὴ φυσιολογικὴ ψυχολογία. Μπορεῖ νά θεωρηθεῖ *πανανθρώπινη* ψυχικὴ διαδικασία, *στό* μέτρο πού συμμετέχει στὴν γένεση τοῦ ἀσυνείδητου ὡς *ξεχωριστῆς* ἀπὸ τὸν ὑπόλοιπο ψυχισμό *περιοχῆς*.

B) Μὲ μιὰ πιὸ ἀόριστη ἔννοια: ὁ Φρόντ ἐκλαμβάνει μερικές φορές τὸν *δρο* ἀπώθηση σάν νά ἦταν ταυτόσημος μὲ τὸν *δρο* «*ἀμυνα*»* γιὰ δύο λόγους: 1. Διότι ἡ διαδικασία τῆς ἀπώθησης θεωρούμενη ὑπὸ τὴν ἔννοια **A** συναντᾶται *τουλάχιστον* ὡς φάση σὲ *πολυάριθμες* καὶ *πολύπλοκες* ἀμυντικῆς διαδικασίες (τὸ μέρος ἐκλαμβάνεται σὲ αὐτὴ τὴν περίπτωση ὡς *δλο*). 2. Διότι τὸ θεωρητικὸ μοντέλο τῆς ἀπώθησης χρησιμοποιεῖται ἀπὸ τὸν Φρόντ ὡς *πρότυπο* καὶ *ἄλλων* ἀμυντικῶν *διεργασιῶν*.

■ Νομίζουμε ὅτι ἡ διάκριση μεταξύ τῶν ἐννοιῶν **A** καὶ **B** εἶναι ἐπιβεβλημένη ἂν λάβουμε ὑπ' ὄψιν τὴν ἀποψη πού διατύπωσε ὁ Φρόντ τὸ 1926 γιὰ τὸν τρόπο

μέ τον οποίο ο ίδιος χρησιμοποίησε τούς όρους άπώθηση και άμυνα: «Νομίζω τώρα ότι ή έπιστροφή στην παλιά έννοια άμυνα παρέχει άπωσήποτε ένα πλεονέκτημα, μέ την προϋπόθεση όμως ότι θά προσδιορίζει γενικότερα όλες τις τεχνικές πού χρησιμοποιεί τό έγώ στά πλαίσια των συγκρούσεων του, οι όποιες μπορεί ένδεχομένως νά τό όδηγήσουν στην νεύρωση. Διατηρούμε τον όρο άπώθηση για μία ειδικά από τις άμυντικές αυτές μεθόδους, την όποία μπορέσαμε νά γνωρίσουμε καλύτερα λόγω του ειδικού άρχικου προσανατολισμού των έρευνών μας» (1).

Στήν πραγματικότητα, ή εξέλιξη των άπόψεων του Φρόντ γύρω από τό θέμα των σχέσεων άπώθησης και άμυνας δέν άντιστοιχεί άκριβώς σ' αυτό πού διατυπώνει στό κείμενο πού παραθέσαμε. Για την εξέλιξη αυτή μπορούμε νά παρατηρήσουμε τά έξης:

1. Στά προγενέστερα της *Έρμηνευτικής των όνειρων (Die Traumdeutung 1900)* κείμενα, οι όροι άπώθηση και άμυνα χρησιμοποιούνται μέ την ίδια περίπου συχνότητα. Σπάνια όμως χρησιμοποιούνται από τον Φρόντ σάν νά ήταν ίσοδύναμοι, και θά ήταν λάθος νά θεωρήσουμε, στηριζόμενοι στην μεταγενέστερη μαρτυρία του, ότι ή μόνη τότε γνωστή άμυνα ήταν ή άπώθηση, (ιδιάζουσα άμυντική μέθοδος της ύστερίας), ότι δηλαδή τό γένος συνέλιπτε μέ τό είδος. Στήν πραγματικότητα, την έποχή εκείνη ό Φρόντ έπιχειρησε νά διακρίνει τις ποικίλες ψυχονευρώσεις, μέ γνώμονα τούς άμυντικούς μηχανισμούς τους, (πού διαφοροποιούνταν μέ σαφήνεια), χωρίς όμως νά κατατάσσει την άπώθηση ανάμεσά τους. Έτσι, στά κείμενα για τις *Ψυχονευρώσεις άμυνας* (1894, 1896), ή (σωματο)μετατροπή του συναισθήματος άποτελεί τον άμυντικό μηχανισμό της ύστερίας, ή μετατόπιση ή μετάθεση του συναισθήματος τον άντίστοιχο της ιδεοψυχαναγκαστικής νεύρωσης, ενώ για την ψύχωση ό Φρόντ εξετάζει μηχανισμούς όπως την ταυτόχρονη άπόρριψη (*verwerfen*) άναπαράστασης και συναισθήματος καθώς και την προβολή. Άπό την άλλη πλευρά, ό όρος άπώθηση χρησιμοποιείται για νά δηλώσει την τύχη όρισμένων άναπαράστάσεων πού έχουν άποκοπεί από τή συνείδηση, και οι όποιες συνιστούν τον πυρήνα μιάς ξεχωριστής ψυχικής όμάδας. Η διαδικασία αυτή συναντάται τόσο στην ιδεοψυχαναγκαστική νεύρωση όσο και στην ύστερία (2).

Βλέπουμε ότι ακόμη κι όταν οι δύο έννοιες άμυνα και άπώθηση έπεκτείνονται πέρα από τά όρια μιάς ιδιαίτερης ψυχοπαθολογικής όντότητας, αυτό δέν γίνεται προς την ίδια κατεύθυνση: ή άμυνα συνιστά εύθύς έξ άρχής γενικότερη έννοιολογική σύλληψη και προσδιορίζει μιά γενική τάση «... πού συνδέεται μέ τις πιο θεμελιώδεις προϋποθέσεις ύπαρξης του ψυχικού μηχανισμού (νόμος της σταθερότητας)» (3 α). Μπορεί νά λάβει τόσο φυσιολογικές όσο και παθολογικές μορφές. Στή δεύτερη περίπτωση εξειδικεύεται σε πολύπλοκους «μηχανισμούς» στά πλαίσια των όποιων τό συναισθήμα και ή άναπαράσταση άντιμετωπίζονται μέ τρόπο διαφορετικό. Ό λόγος για τον όποιο ή άπώθηση είναι παρούσα επίσης κατά τρόπο καθολικό σέ όλες τις παθήσεις και δέν άντιστοιχεί ειδικά στην ύστερία ως ιδιαίτερος άμυντικός μηχανισμός της, είναι ότι όλες οι ψυχονευρώσεις προϋποθέτουν ένα ξεχωριστό άσυνείδητο (*δλέπε αυτήν τή λέξη*) τό όποιο συγκροτείται άπ' αυτήν (τήν άπώθηση).

2. Μετά τό 1900 ό όρος άμυνα τείνει νά χρησιμοποιείται από τον Φρόντ πού σπάνια άλλα δέν άπαλείφεται πλήρως όπως ίσχυρίστηκε ό ίδιος («Άπώθηση

δπως άρχισα νά τήν όνομάζω, άντί γιά άμυνα») (4) και διατηρεί τήν ίδια γενική σημασία. Ο Φρόντ μιλάει γιά «μηχανισμούς άμυνας», γιά «άμυντική μάχη», κ.λπ.

Όσο γιά τόν όρο άπώθηση, δέν χάνει ποτέ τόν ειδικό του χαρακτήρα, και δέν συγγέεται μέ μιά άδιαφοροποίητη και γενική έννοια πού θά ύποδήλωνε άλλά τό σύνολο τών άμυντικών τεχνικών πού χρησιμοποιούνται γιά τήν άντιμετώπιση τής ψυχικής σύγκρουσης. Άς σημειωθεί, γιά παράδειγμα, ότι όταν ό Φρόντ πραγματεύεται τό ζήτημα τών «δευτερογενών άμυνών» (άμυνες άπέναντι στό ίδιο τό σύμπτωμα) δέν τίς όνομάζει ποτέ δευτερογενείς «άπώθησεις» (5). Ούσιατικά λοιπόν ή έννοια άπώθηση διατηρεί στό κείμενο τού 1915, τού όποιου συνιστά και τό κεντρικό θέμα, τή σημασία πού έντοπίσαμε πύ άνω: «Η ούσια της συνίσταται στό γεγονός ότι άπομακρύνει τά άνεπιθύμητα στοιχεία και τά διατηρεί μακριά από τό συνειδητό» (6 α). Όταν εκλαμβάνεται μ' ατήν τή σημασία, ή άπώθηση θεωρείται μερικές φορές από τόν Φρόντ ως ιδιαίτερος «μηχανισμός άμυνας» ή μάλλον κάτι σάν «τελική έκβαση τής ενόρμησης», Ικανή νά χρησιμοποιηθεί ατή ή ίδια σάν άμυνα. Άναλαμβάνει μείζονα ρόλο στήν ύστερία, ένώ στήν ίδεοψυχαναγκαστική νεύρωση έντάσσεται σέ μιά πύ πολύπλοκη διαδικασία (6 β). Τό γεγονός λοιπόν ότι ή άπώθηση περιγράφεται σέ πολλές νευρώσεις δέν πρέπει νά άποτελεί έπιχείρημα, όπως συμβαίνει μέ τούς έκδότες τής *Standard Edition* (7), ύπέρ τής άποψης ότι ή έννοια «άπώθηση» πρέπει νά ίσοδυναμεί στό έξής μέ τήν έννοια «άμυνα»: ή άπώθηση συναντάται σέ κάθε πάθηση, σάν φάση τής άμυντικής διεργασίας, μέ μιά πολύ συγκεκριμένη μορφή πού άνταποκρίνεται στόν όρισμό της ως άπώθησης στό άσυνείδητο.

Παραμένει όμως δεδομένο ότι ό μηχανισμός τής άπώθησης, οι φάσεις τού όποιου μελετήθηκαν από τόν Φρόντ, συνιστά γι' αυτόν ένα είδος προτύπου γιά πολλές άλλες άμυντικές διεργασίες. Έτσι, στήν περίπτωση *Schreber*, ένώ προσαθεί νά διατυπώσει έναν μηχανισμό ειδικό τής ψύχωσης, αναφέρειται στους τρεις χρόνους τής άπώθησης διασαφηνίζοντας μέ ατήν τήν εύκαιρία και τήν θεωρία της. Μέ τό κείμενο αυτό βρισκόμαστε άναμφίβολα πολύ κοντά σέ μιά σύγχυση μεταξύ άπώθησης και άμυνας, σύγχυση πού στήν περίπτωση ατή δέν άφορά μόνο σέ θέματα όρολογίας αλλά όδηγεί και σέ δυσκολίες ούσιας (δείτε: Προβολή).

3. Τέλος θεωρούμε άξιόπρόσεκτο τό γεγονός ότι ό Φρόντ, άφού ύπήγαγε τήν άπώθηση στήν κατηγορία τών μηχανισμών άμυνας, σχολιάζοντας τό διβλίο τής Anna Freud γράφει, «Δέν άμφέβαλα ποτέ ότι ή άπώθηση δέν είναι ή μοναδική μέθοδος πού έχει στή διάθεση του τό έγώ γιά τήν Ικανοποίηση τών σκοπών του. Όστόσο ή άπώθηση είναι κάτι τό έντελώς Ιδιόμορφο και διακρίνεται από τούς άλλους μηχανισμούς πύ πύ καθαρά από όσο διακρίνονται αυτοί μεταξύ τους» (8).

*

«Η θεωρία τής άπώθησης άποτελεί τόν άκρογωνιαίο λίθο όλου τού οικοδομήματος τής ψυχανάλυσης» (9). Ό όρος άπώθηση ύπήρχε ήδη στό έργο τού Herbart (10) και όρισμένοι συγγραφείς ύποστήριξαν ότι ό Φρόντ είχε έρθει σέ έπαφή

μέ την ψυχολογία του Herbart (11) μέσω του Meynert. Όμως δέν πρέπει νά παραδλέψουμε ότι ή άπώθηση επιβλήθηκε ώς κλινικό δεδομένο μέ τίς πρώτες θεραπειές ύστερικών άσθενών, όπου ό Φρόνυτ διαπίστωσε ότι οι άσθενείς αυτοί δέν μπορούν νά έχουν στή διάθεσή τους όρισμένες άπό τίς άναμνήσεις τους, οι όποιες όμως όταν ανακληθούν διατηρούν όλη τους τήν ενάργεια: «'Επρόκειτο γιά πράγματα πού ό άρρωστος ήθελε νά ξεχάσει και πού σκόπιμα διατηρούσε, απέκρυψε ή άπωθούσε έξω άπό τή συνειδητή σκέψη» (12).

Βλέπουμε λοιπόν εδώ ότι άν ή έννοια άπώθησης έξετασθεί έτσι όπως αρχικά συγκροτήθηκε είναι συνακόλουθη τής έννοιας άσυνείδητο (ό όρος άπώθηση γιά μεγάλο χρονικό διάστημα και μέχρι τή διατύπωση τής έννοιας άσυνείδητες άμνες του έγώ, θά είναι γιά τόν Φρόνυτ συνώνυμος μέ τό άσυνείδητο). Όσο γιά τόν όρο «σκόπιμα», ό Φρόνυτ τόν χρησιμοποιεί ήδη άπό εκείνη τήν εποχή (1895) μέ κάποιες επιφυλάξεις: οι σκόπιμες πράξεις περιορίζονται στό νά εισαγάγουν μόνο τή διεργασία του δίχασμού τής συνείδησης. Πράγματι, τά άπωθημένα περιεχόμενα διαφεύγουν άπό τόν έλεγχο του ύποκειμένου και σάν «ξεχωριστές πλέον ψυχικές ομάδες» διέπονται άπό δικούς τους νόμους (πρωτογενής διεργασία). Μιά άπωθημένη άναπαράσταση συνιστά αυτή καθαυτή έναν πρώτο «πυρήνα κρυστάλλωσης», ίκανό νά προσελκύσει άλλες άνυπόφορες άναπαραστάσεις, χωρίς νά παρεμβαίνει ύποχρεωτικά κάποια συνειδητή σκοπιμότητα (13). Έτσι, ή ίδια ή έπιχειρήση τής άπώθησης φέρει τά άποτυπώματα τής πρωτογενούς διεργασίας, και είναι αυτό ακριβώς τό στοιχείο πού τής προσοδίδει ένα χαρακτήρα παθολογικής άμυνας, σέ αντίθεση μέ φυσιολογικές άμνες του τύπου, γιά παράδειγμα, τής άποφυγής (3 b). Τέλος, ή άπώθηση περιγράφεται εϋθύς έξ αρχής ώς μία δυναμική διεργασία, ή όποία άφ' ενός θέτει σάν άπαραίτητη προϋπόθεση τή διατήρηση τής άντιεπένδυσης, και άφ' έτέρου διατρέχει πάντα τόν κίνδυνο νά άποτύχει, έξ αίτίας τής δύναμης τής άσυνείδητης έπιθυμίας πού προσπαθεί άδιάκοπα νά έπιστρέψει στό χώρο τής συνείδησης και τής κινητικότητας (δλέπε: Έπιτροφή του άπωθημένου, Συμβιβαστικός σχηματισμός).

Στά 1911-1915 ό Φρόνυτ προσπαθεί νά συνθέσει μία συνεκτική θεωρία τής διαδικασίας τής άπώθησης διακρίνοντας διάφορες φάσεις τής. Άς σημειωθεί έν προκειμένο ότι δέν πρόκειται γιά τήν πρώτη του θεωρητική έπεξεργασία. Στήν πραγματικότητα, ή θεωρία τής άποπλάνησης* υπήρξε κατά τή γνώμη μας ή πρώτη του συστηματική άπόπειρα έξήγησης τής άπώθησης. Η προσπάθεια αυτή γίνεται άκόμη πιό ένδιαφέρουσα, άν λάβουμε ύπ' όψιν ότι ό μηχανισμός τής άπώθησης και τό άντικείμενο στό όποιο περισσότερο άπό κάθε άλλο εφαρμόζε-ται, δηλαδή ή σέξουαλικότητα, περιγράφονται μαζί.

Στό άρθρο του 'Η άπώθηση (Die Verdrangung, 1915), ό Φρόνυτ περιγράφει μία άπώθηση μέ τήν ευρεία έννοια (πού περιλαμβάνει τρεις φάσεις) και μία άπώθηση μέ τή στενή έννοια, ή όποια άποτελεί τή δεύτερη φάση τής προηγούμενης. Θεωρεί ότι ή πρώτη φάση συνιστά τήν «πρωταρχική άπώθηση»*, πού δέν άσκει-ται στήν ένόρμηση αυτή καθαυτή αλλά στό σήματα ή «έκπροσώπους» τής, τά όποια δέν έχουν πρόσβαση στή συνείδηση και όπου ή ένόρμηση παραμένει καθηλωμένη. Έτσι, δημιουργείται ένας πρώτος άσυνείδητος πυρήνας, ό όποιος λειτουργεί ώς πόλος έλξης άλλων στοιχείων πού πρέπει μέ τήν σειρά τους νά άπωθηθούν.

'Η καθαυτή άπώθηση (eigentliche Verdrangung) ή «μεθύστερη άπώθηση» (Na-

chdrangen) είναι λουτόν μιά διττή διαδικασία ή όποια συνδυάζει, πλήν τής έλξης πού άναφέρθηκε, καί μιάν άπωση (*Abstossung*) πού προέρχεται από τά άνώτερα ψυχικά συστήματα.

Τέλος, ή τρίτη φάση είναι ή «έπιστροφή του άπωθημένου» μέ τή μορφή συμπτωμάτων, όνειρων, παραπραξιών, κ.λπ.

Σέ ποιό στοιχείο άσκειται άκριβώς ή άπώθηση; Πρέπει νά ύπογραμμίσουμε ότι δέν άσκειται ούτε στην ένόρμηση (14 a), ή όποια είναι όργανική καί γι' αυτό δέν ύπόκειται στη διάζευξη συνειδητό-άσυνειδητο, ούτε στο συναίσθημα. Αυτό τό τελευταίο μπορεί νά ύποστεί ποικίλες μεταμορφώσεις σέ συνάρτηση μέ τήν άπώθηση, αλλά δέν μπορεί νά γίνει άσυνειδητο *stricto sensu* (14 b) (βλέπε: Καταστολή). Μόνο οι «άναπαραστάσεις-έκπροσωποι»* τής ένόρμησης (ιδέες, εικόνες κ.λπ.) άπωθούνται. Οι άναπαραστάσεις αυτές συνδέονται μέ τό πρωταρχικό άπωθημένο, είτε έπειδή προέρχονται άπ' αυτό είτε έπειδή δρέθηκαν σέ τυχαία έπαφή μαζί του. 'Η άπώθηση έπιφυλάσσει σέ κάθε μία άναπαρασταση διαφορετική τύχη, «έντελώς άτομική», άνάλογα μέ τόν βαθμό παραμόρφωσής τους, τήν άπομάκρυνσή τους από τόν άσυνειδητο πυρήνα ή τή συναισθηματική τους άξία.

*

'Η διεργασία τής άπώθησης μπορεί, τέλος, νά έξετασθεί στα πλαίσια του τριπλού πεδίου άναφοράς τής μεταψυχολογίας:

α) 'Από τοπική άποψη: τό γεγονός ότι ό Φρόντ περιγράφει τήν άπώθηση στην πρώτη θεωρία του ψυχικού όργανου ως διατήρηση ενός στοιχείου έξω από τή συνείδηση, δέν πρέπει νά όδηγεί σέ ταύτιση του άπωθούντος ψυχικού συστήματος μέ τή συνείδηση. 'Η λογοκρισία* συνιστά τό πρότυπο αυτού του μηχανισμού. Στη δεύτερη τοπική θεωρία, ή άπώθηση θεωρείται ως άμυντική έπιχείρηση του (μερικά άσυνειδητου) έγώ.

β) 'Από οικονομική άποψη ή άπώθηση προϋποθέτει μιά πολυσύνθετη διαλογική άποεπενδύσεων* έπανεπενδύσεων καί άντεπενδύσεων*, των άναπαραστάσεων πού «έκπροσωπούν» τήν ένόρμηση.

γ) 'Από δυναμική άποψη, τό μείζον έρώτημα άφορά τά κίνητρα τής άπώθησης: μέ ποιόν τρόπο μία ένόρμηση, ή ίκανοποίηση τής όποιας συνεπιφέρει έξ όρισμού ήδονή, καταλήγει νά προκαλεί δυσαρέσκεια, ή όποια μέ τή σειρά της πυροδοτεί τή διεργασία τής άπώθησης; (για τό θέμα αυτό βλέπε: 'Αμυνα).

(Μετ Α. Σ.)

(1) FREUD (S.) *Hemmung, Symptom und Angst*, 1926 G.W., XIV, 195, S.E., XX, 163; Fr., 92.

(2) Βλ. για παράδειγμα FREUD (S.) *Die Abwehr-Neuropsychosen*, 1894, G.W. I, 68-9; S.E., III, 54-5.

(3) FREUD (S.) *Aus den Anfängen der Psychoanalyse*, 1887-1902. - a) All., 157, Angl., 146, Fr., 130 - b) Βλ. All., 431-2, Angl., 409-10; Fr., 363

(4) FREUD (S.) *Meine Ansichten über die Rolle der Sexualität in der Ätiologie der Neurosen*, 1905 G.W., V, 156, S.E., VII, 276

(5) Βλ. FREUD (S.) *Bemerkungen über einen Fall von Zwangsneurose*, 1909 G.W., VII, 441-2, S.E., X, 224-5; Fr., 281-2

(6) FREUD (S.) *Die Verdrängung*, 1915 - a) G.W., X, 250; S.E., XIV, 147, Fr., 70 - b) Βλ. G.W., X, 259-61; S.E., XIV, 156-8, Fr., 86-90

(7) Βλ. S.E., XIV, 144

(8) FREUD (S.) *Die endliche und die unendliche Analyse*, 1937 G.W., XVI, 81, S.E., XXIII, 236; Fr., από R.F.P., 1939, XI, 2

- (9) FREUD (S) *Zur Geschichte der psychoanalytischen Bewegung*, 1914 G W , X, 54, S E , XIV, 16, Fr , 273
- (10) Βλ. HERBERT (J -F) *Psychologie als Wissenschaft*, 1824, 341, και *Lehrbuch zur Psychologie* 1806, in *Samtliche Werke*, V, 19
- (11) Βλ. JONES (E.). *Sigmund Freud: Life and Work*, Hogarth Press, London, 1953 Angl , I, 309, Fr P.U F , Paris, I, 311, και ANDERSSON (O) *Studies in the Prehistory of Psychoanalysis*, Svenska Bokforlaget, Norstedts, 1962, 116-7
- (12) BREUER (J) και FREUD (S) *Über den psychischen Mechanismus hysterischer Phänomene*, 1893, στο *Studien über Hysterie* G W , I, 89; S.E., II, 10; Fr , 7
- (13) Βλ. FREUD (S) *Studien über Hysterie*, 1895 G W , I, 182, S E , II, 123, Fr., 96
- (14) Βλ. FREUD (S) *Das Unbewusste*, 1915 - a) G W , X, 275-6; S E , XIV, 177, Fr , 112 - b) G W , X, 276-7, S E , XIV, 177 8, Fr , 113-4

ΑΠΩΘΗΣΗ (ΠΡΩΤΑΡΧΙΚΗ -)

= D. · Urverdrängung. - En. : primal repression - Es. : represión primitiva ή originaria. - Fr. : refoulement originaire. - I. : rimozione originaria ή primaria. - P. : recalque (ή recalcamiento) primitivo ή originário.

● **Υποθετική διεργασία ή όποια άποτελεί, κατά την περιγραφή του Φρόντ, έναν πρώτο χρόνο της διαδικασίας της άπώθησης και ή όποια καταλήγει στο σχηματισμό ενός άριθμού άσυνειδήτων άναπαραστάσεων, των «πρωταρχικών άπωθημένων». Οί άσυνειδήτοι πυρήνες, οί όποιοί συγκροτούνται με τόν τρόπο αυτόν, συμβάλλουν στην πραγματοποίηση της άπώθησης αυτής καθαυτής, μέσω της έλξης πού άσκούν στά πρόσ άπώθηση περιεχόμενα, σε συνδυασμό με την άπωση πού άσκείται σ' αυτά από άνώτερα ψυχικά συστήματα.**

■ Οί όροι πρωταρχική, πρωτόγονη και άρχέγονη άπώθηση χρησιμοποιούνται συχνά στις γαλλικές μεταφράσεις. Προτιμήσαμε νά αποδώσουμε τό πρώτο συνθετικό *Ur* με τό *originaire* (πρωταρχικός). Άς σημειωθεί έδώ ότι τό *Ur* άπαντάται ως πρώτο συνθετικό και σε άλλους φροϋδικούς όρους, όπως στην *Urchantasie* (πρωταρχική φαντασίωση*), ή στην *Urszene* (πρωταρχική σκηνή*).

Παρά τόν δυσνόητο χαρακτήρα του, ό όρος πρωταρχική άπώθηση δέν παύει νά άποτελεί σημαντικό συστατικό στοιχείο της φροϋδικής θεωρίας της άπώθησης και νά άπαντάται σ' όλο τό μήκος του φροϋδικού έργου, άρχίζοντας από τή μελέτη της περίπτωσης *Schreber*. Η πρωταρχική άπώθηση όρίζεται με κριτήριο, πριν από ότιδήποτε άλλο, τά άποτελέσματά της: μία άναπαράσταση μπορεί κατά τόν Φρόντ νά άπωθηθεί μόνο έφ' όσον, εκτός από τήν έπίδραση ενός άνώτερου ψυχικού συστήματος, ύποστεί και μίαν έλξη από τήν πλευρά άσυνειδήτων ήδη περιεχομένων. Έτσι όμως τό φαινόμενο των άσυνειδήτων σχηματισμών, οί όποιοί δέν έχουν προσελευσθεί στο άσυνειδητό από άλλους σχηματισμούς, παύει νά είναι εύνόητο και χρειάζεται με τή σειρά του νά έξηγηθεί: έδώ άκριβώς μεσολαβεί ή έννοια «πρωταρχική άπώθηση», ή όποια δικαιίνεται με τόν τρόπο αυτό από τήν άπώθηση αυτή καθαυτή ή μεθύστερη άπώθηση (*Nachdrängen*). Για τήν ίδια τήν πρωταρχική άπώθηση ό Φρόντ δηλώνει, άκόμη και τό 1926, ότι οί γνώσεις μας είναι πολύ περιορισμένες (1 α). Μπορούμε, ώστόσο, από τίς φροϋδικές διατυπώσεις νά συνάγουμε όρισμένα γνωρίσματά της (α).

1. Υπάρχουν στενές σχέσεις μεταξύ άπώθησης και καθήλωσης. Στην *Περίπτωση Schreber*, ή πρώτη φάση της άπώθησης περιγράφεται ως καθήλωση (2).